

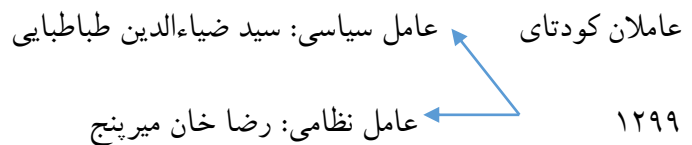
نکات و سوالات مهم درس هفتم

تهیه و تدوین: حسن نظری

هدف انگلستان از اجرای کودتای ۱۲۹۹ چه بود؟

شکست انگلیس در اجرای قرارداد ۱۹۱۹ و همچنین نفرت تاریخی مردم ایران از انگلیس، آن‌ها را وادار کرد به جای دخالت مستقیم، روش مداخله غیر مستقیم را پیش بگیرند. لذا با انجام کودتای ۱۲۹۹ در پی آن بودند یک حکومت دست‌نشانده و مطیع روی کار آورند و از طریق آن اعمال نفوذ کنند.

عاملان کودتای ۱۲۹۹ چه کسانی بودند؟

چگونگی اجرای کودتای ۱۲۹۹ را توضیح دهید.

در اسفند ۱۲۹۹ هجری شمسی نیروهای نظامی قزاق به سرکردگی رضا خان میرپنج به سمت تهران حرکت کردند. تهران بدون هیچ مقاومتی تسلیم شد و نیروهای قزاق امور را در دست گرفتند. سید ضیاءالدین طباطبایی نزد احمدشاه قاجار رفت و رسماً کابینه خود را با کسب مقام نخست‌وزیری تشکیل داد.

رضا خان چه شخصیتی داشت؟

رضا خان فردی نظامی، سخت‌گیر و پرتلاش بود. وی پس از انجام کودتا و فتح مصالحت آمیز تهران، بسیاری از امور را در دست گرفت. در ماه‌های بعدی با سید ضیاء دچار اختلاف شد و او را وادار کرد که وزارت جنگ

را بر عهده او بگذارد. سید ضیاء هم ناچار به پذیرش شد. دولت انگلستان هم جانب رضا خان را گرفت. زیرا او را جایگزین مناسبی برای شاهان سست اراده قاجار می دانستند.

کابینه سید ضیاءالدین طباطبایی چگونه سقوط کرد؟

سید ضیاء که عامل سیاسی کودتای ۱۲۹۹ بود و به نخست وزیری رسید، نتوانست بیشتر سه ماه بر مسند قدرت باقی بماند. کابینه وی به دلیل اعمال خشونت و تندروی به «کابینه سیاه» مشهور شده بود. کابینه سیاه پس از سه ماه سقوط کرد و سید ضیاء از قدرت کنار گذاشته و از ایران خارج شد.

رضا خان چگونه قدرتش را تثبیت کرد؟

بعد از سقوط کابینه سیاه، دولت های ناپایدار یکی پس از دیگری بر سر کار آمدند و نخست وزیران متعدد جای خود را به دیگری می دادند. در این شرایط، رضا خان روز به روز بر قدرت خود در وزارت جنگ می افزود. طرفداران و حامیان رضا خان به طور منظم و سازمان یافته، او را در راه رسیدن به مقاصدش کمک می کردند. افراد و جریان های تجدد خواه، رضا خان را مهره مناسبی برای جانشینی قاجارها می دانستند.

سید حسن مدرس چه دیدگاهی درباره رضا شاه داشت؟

آیت الله مدرس از جمله نمایندگان مجلس شورای ملی بود که در برابر رضا خان ایستادگی می کرد. هنگامی که رضا خان عهده دار وزارت جنگ بود، مدرس کوشید تا او را استیضاح کند اما این طرح شکست خورد. تلاش مدرس این بود که دولت و دربار را از سلطه انگلستان و رضا شاه نجات دهد. همچنین موقعی که رضا خان قصد داشت حکومت جمهوری تشکیل دهد، با مخالفت آیت الله مدرس، این اقدام وی عملی نشد. همچنین موقعی که مجلس ماده واحده ای را تنظیم کردند که حکومت از قاجارها به رضا خان منتقل شود، مدرس بسیار تلاش کرد که جلوی این کار را بگیرد اما موفق نشد.

زمینه ها و علل رسیدن رضا خان به مقام نخست وزیری را تبیین کنید.

رضا خان که هر روز بر قدرتش افزوده می شد، سر انجام با تبلیغات فراوان طرفدارانش و دستاویز قرار دادن ناامنی در کشور، خواهان قدرت بیشتری شد. وی احمدشاه قاجار را وادار به انتخاب خود به نخست وزیری کرد. پس از این انتخاب، احمدشاه به اروپا رفت. انگلیسی ها و طرفداران رضا خان، خروج احمد شاه را نشانه بی کفایتی و بی علاقه‌گی او به ایران اعلام کردند و از سوی دیگر به شاه جوان چنین وانمود می کردند که اوضاع کشور نا امن است و نباید به ایران باز گردد.

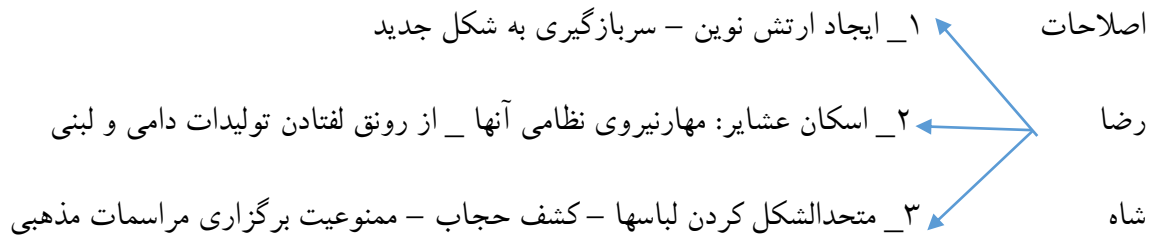
سلسله قاجار چرا و چگونه از سلطنت برکنار شدند؟

در سال ۱۳۰۴ شمسی، نمایندگان مجلس ماده واحده ای مبنی بر انقراض سلسله قاجار و سپردن موقت حکومت به رضا خان تصویب کردند. در همان سال مجلس مؤسسان تشکیل شد که سلطنت دائمی را به رضا خان و اولاد ذکور او منتقل کردند. در نهایت اردیبهشت ۱۳۰۵ شمسی، رضا خان رسماً به عنوان شاه تاجگذاری کرد. محمدعلی فروغی معروف به ذکاءالملک هم به عنوان اولین نخست وزیر رضا شاه منصوب شد.

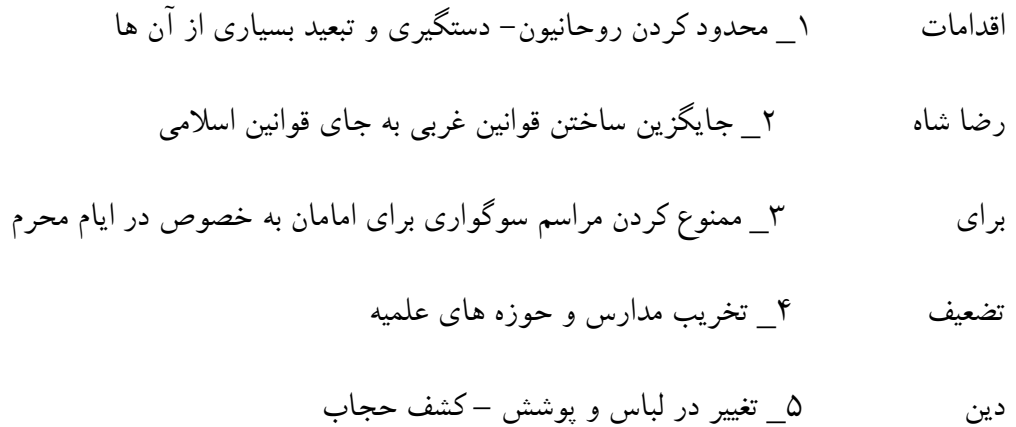
شرایط داخل کشور چه نقشی در پادشاهی رضا شاه داشت؟

در اواخر دوره قاجار شرایط داخلی کشور به گونه ای بود که زمینه را برای سلطنت رضا شاه فراهم آورد. کشور از یک سو درگیر جنگ جهانی اول و تبعات آن شده بود. از سوی دیگر بیماری های مهلک و قحطی مردم را به کام مرگ می کشاند. فضای کشور هم نا امن و متشنج شده بود و راهزنان و اراذل، در حال غارت و اذیت ملت بودند. همچنین برخی جدایی طلبان در نقاط مختلف کشور، علم جدایی بر افراشته بودند و استقلال مملکت در معرض نابودی قرار داشت. این شرایط اقتصادی، اجتماعی و روانی به گونه ای بود که کشور نیاز به یک منجی داشت. کسی که بتواند آرامش و امنیت را به کشور بازگرداند. رضا خان در چنین شرایطی در صحنه تاریخی ایران ظاهر شد و با رفتارش، اعتماد مردم و جامعه را جلب کرد و به پادشاهی رسید.

چند مورد از اصلاحات رضا شاه را نام ببرید.

رضا شاه چه اقداماتی برای تضعیف و تخریب ارزش های دینی انجام داد؟

حادثه مسجد گوهرشاد در زمان رضا شاه به چه دلیل اتفاق افتاد؟

در هنگام صدور فرمان کشف حجاب از سوی رضا شاه، مردم مشهد به نشانه ی اعتراض، در مسجد گوهرشاد اجتماع کردند. به دستور رضا شاه، مأموران حکومتی مسجد را محاصره و از اطراف به سوی مردم تیراندازی کردند. در این واقعه، تعداد زیادی کشته شدند.